

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ЖУРНАЛІСТИКИ

УДК 002.703.0 (47.71) + 002.703.0 (481) + 9 (47.71) + 948.1

Савчук Вікторія Євгенівна

ФУНКЦІОНУВАННЯ
УНІВЕРСАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ КОМУНІКАЦІЇ
У КУЛЬТУРНИХ ПРОСТОРАХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ
(Можливості адаптації норвезького досвіду в Україні)

Спеціальність 10.01.08 – журналістика

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ – 1997



Дисертацією є рукопис

*Роботу виконано на кафедрі видавничої справи і редагування
Української академії друкарства*

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент ЗЕЛІНСЬКА НАДІЯ
ВІТАЛІЇВНА, Українська академія друкарства, завідувач
кафедри видавничої справи і редагування

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор ІВАНОВ ВАЛЕРІЙ
ФЕЛКСОВИЧ, Київський університет імені Тараса
Шевченка, заступник директора Інституту журналістики з
наукової роботи

кандидат філологічних наук, доцент БАХАРЄВА ОЛЬГА
ПАНТЕЛЕЙМОНІВНА, Київський інститут військово-
повітряних сил, завідувач кафедри іноземних мов

Провідна установа: Львівський державний університет імені Івана Франка,
факультет журналістики, кафедра зарубіжної преси та
інформації

Захист дисертації відбудеться 26 січня 1998 року на засіданні спеціалізованої вченої ради
Д 01.01.08 при Київському університеті імені Тараса Шевченка за адресою: **254119, Київ-119,**
вул. Мельникова, 36/1, Інститут журналістики.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці

Київського університету імені Тараса Шевченка

Автореферат розіслано 26 грудня 1997 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат філологічних наук,
професор

ОЛШНИК В. П.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Епоха глобалізації виробила нові вимоги і підходи до національної та міжнародної комунікації. Щоб функціонувати ефективно, моделі комунікації, у міжнародному масштабі, повинні послуговуватись універсальними методами і, разом з тим, у межах конкретно взятої нації - враховувати її специфічні риси: менталітет, культурні цінності народу, а також соціальні підгрупи суспільства. У цьому зв'язку важливим є вивчення того, як універсальні моделі комунікації були адаптовані у культурних просторах європейських націй. Нерозривність ланцюга "комунікація-культура-суспільство" пояснює, чому за умови розбудови комунікації на культурних засадах даної нації, результатом стає ефективне забезпечення суспільства комунікацією.

ЗМК є посередниками у спілкуванні держави із кожною окремою людиною і, навпаки, вони є посередниками у спілкуванні між окремими групами людей у межах однієї держави, навіть між окремими людьми. Іншими словами, ЗМК забезпечують суспільство інформацією і ширше - комунікацією - на державному (національному), груповому та індивідуальному рівнях.

Саме тому питання про створення національної системи комунікації (media-system) є одним з першочергових завдань, які висувають високорозвинені держави світу. Який би бік функціонування ЗМК у суспільстві ми не взяли, у кінцевому підсумку все зводиться до стосунків "ЗМК - держава": яким чином ЗМК можуть сприяти розбудові і зміцненню держави? наскільки залежними є ЗМК від культурного середовища?

Відповіді на ці питання можемо одержати, звернувшись, зокрема, до норвезького досвіду у сфері комунікації, де застосовується культурницький підхід до організації національних ЗМК. Культурницький підхід до комунікації нині домінує (і не лише в Норвегії) насамперед тому, що не

обмежується взаємовідношенням ЗМК із культурою, а включає також державницький аспект, що враховує усі сфери суспільного життя.

Сучасне українське суспільство все ще залишається суспільством, що не забезпечене комунікацією комплексно. Україна перебуває на шляху до міжнародної спільноти, і ми мусимо пройти довгий шлях, перш ніж вступимо в діалог зі світом на рівних. Усвідомлення інтегральної ролі ЗМК у трансформації суспільства, того, як вони повинні відкривати свої ринки та до них адаптовуватись, розуміння моделей участі ЗМК у культурних процесах та оперування національними символами, одним з яких є мова, дає змогу підходити до вирішення проблеми національної комунікації на універсальних і, разом з тим, націєтворчих засадах.

Таким чином, актуальність цього дослідження зумовлена, по-перше, провідною роллю ЗМК у розбудові української незалежної держави, що паралелізується з аналогічною роллю ЗМК у Норвегії; по-друге, тим, що не досліджувалися донині норвезько-українські паралелі у розвитку національних культур (за винятком невеликого дослідження національного питання в Норвегії, здійсненого Сергієм Єфремовим на початку століття), не було у нас і праць, присвячених норвезьким ЗМК; по-третє, необхідністю виділення на основі норвезьких взірців комунікації фундаментальних напрямків у конструюванні національної системи комунікації та визначення основних труднощів і проблем на шляху її творення сьогодні в Україні.

Досвід європейських держав у створенні власних національних комунікаційних систем необхідно вивчати і, по можливості, запозичувати для того, щоб спілкуватися з ними ж на рівних. Але для запозичення повинні бути підстави. Саме тому у даній роботі розглядаються норвезько-українські паралелі. І хоча, на перший погляд, таке порівняння видається дивним і незвичним, однак, на нашу думку, існує достатньо аргументів на підтвердження такого дослідницького напрямку. Насамперед ЗМК є складовою культури, в якій діють, оперуючи її символами. Вони багато в

чому визначають ступінь розвитку культури і, навпаки, культура зумовлює наявність певних типів ЗМК, методів їх функціонування, які впливають зі сценаріїв носіїв даної культури. Змінам у культурі негайно повинні відповідати зміни у структурі національних ЗМК. Неспроможність останніх швидко й ефективно реагувати на динаміку культурного процесу стримує опосередковану ними комунікацію у суспільстві.

Під час вивчення курсу "Норвезька культура і суспільство" в Університеті Осло нами було досліджено паралелізм у становленні норвезької та української національних ідентичностей, визначено споріднені етапи розвитку двох культур та формування національних мов як таких, що обслуговують всі сфери суспільного життя. Таким чином, виходячи із положень про ЗМК як складову національної культури та про паралелізм двох національних культур - норвезької та української, - маємо всі підстави для запозичення норвезьких комунікаційних моделей і впровадження їх в український культурний простір.

Об'єктом дисертаційного дослідження є досвід організації системи національної комунікації Норвегії - системи газет, телерадіомовлення, та досвід функціонування норвезької системи ЗМК у норвезькій культурі й обслуговування усіх сфер життя норвезького суспільства, а також вивчення можливостей його адаптації в культурному просторі України.

Предметом дослідження стали основні положення українських теоретиків журналістикознавства А. З. Москаленка, В. І. Шкляра, І. С. Паримського, Й. Д. Лося, концепції підходу до комунікації з позицій культури Деніса Макквейла, Джеймса В. Керая, Роланда С. Гомета, Джеймса Лалая, Ада Боерена та Кееса Епскампа, Дональда Н. Вуда, Майкла Р. Ріала, Гуннара Андрена та Ганса Странда, фундаментальні твердження норвезьких теоретиків комунікації Тріне Сиверсена, Елі Скугербу, Сігурта Хюста, Рульфа Хьоера, Туркела Упсагла, Гюннера С. Борревіка, Свенніка Хьоера і Кнута Ландбі, філософські дослідження культури, історії та теорії культури,

зокрема, української і норвезької, неориторики, а також статистико-соціологічні (українські та норвезькі) джерела.

Матеріалами дослідження стали норвезькі газети Dagbladet, VG, Bergens Tidende, Adresseavisen, Aftenposten, Arbeiderbladet, Dagens Næringsliv, Amtstidende, Status 2, Natt & Dag, Universitetsavisa, Universkiletet, GLT, зведення інформаційного агентства Norsk Telegrambyrå, відеозаписи програм телевізійних каналів NRK і TV 2.

Зв'язок роботи з науковими темами кафедри. Тема дисертації тісно пов'язана з комплексною загальнокафедральною темою "Функціонування книги у культурному просторі України", а також з комплексними книго- та пресознавчими дослідженнями, що здійснюються в Українській академії друкарства. У межах цієї теми розробляються проблеми, пов'язані з сучасними комунікаційними системами, питання фахової підготовки.

Мета дослідження - розгляд культурно-історичних процесів націєтворення в Норвегії та Україні, норвезьких ЗМК у культурному просторі норвезького суспільства та виявлення значення норвезького досвіду у сфері комунікації для українського культурного середовища.

Поставлена мета визначає такі **завдання**:

1. Виявити і продемонструвати на історичних фактах паралелі у розвитку норвезької та української культур.

2. Показати особливості норвезької комунікаційної системи в контексті національної культури та загальноєвропейських тенденцій у масовій комунікації.

3. Виділити й описати основні принципи розбудови національної системи комунікації.

4. Визначити можливі шляхи творення системи mass media в Україні за універсальними моделями та норвезькими зірцями комунікації.

Новизна дослідження полягає насамперед у самій постановці проблеми. Новизною відзначається підхід до творення національної системи mass media

як до суспільної та культурної проблеми, а також підхід до розгляду основоположних принципів комунікації з позицій, вироблених у цій сфері універсальних моделей, а особливо того, як ці моделі були адаптовані у близькому до українського культурному середовищі, зокрема норвезькому. Новизна дослідження підтверджується також відсутністю робіт, присвячених комплексному розгляду норвезьких ЗМК у контексті норвезької культури. Таким чином, вперше проблема системи ЗМК розглядається у зв'язку із комплексною моделлю культурних ідентичностей, що формують націю, і робиться це - уперше в українському журналістикознавстві - на прикладі Норвегії.

Основними методами дослідження були історико-порівняльний метод, метод контент-аналізу та комплексний метод.

Теоретичне значення дисертації полягає у виділенні споріднених націєтворчих етапів Норвегії та України, що дає змогу запозичувати специфічні моделі норвезької комунікаційної системи та методи підготовки журналістів у Норвегії в український культурний простір, у розробці основних положень, що стосуються творення й ефективного функціонування системи ЗМК у конкретній культурі.

Результати дослідження можуть мати і практичне значення - як при заснуванні окремо взятого засобу масової комунікації, так і при формуванні національної комунікаційної політики цілої держави. Їх можна використовувати також у процесі підготовки журналістів. Результати, отримані в роботі, можуть виявитися корисними дослідникам української та зарубіжної культури.

Особистий внесок здобувача. У дослідженні використано напрямки наукових розробок вітчизняних та зарубіжних вчених. На відміну від попередніх досліджень зроблено спробу об'єднати концепції вітчизняних дослідників про українське та зарубіжне інформаційне поле із концепціями скандинавських, зокрема норвезьких, теоретиків національної комунікації та

використати їх при розгляді норвезького досвіду у сфері масової комунікації з погляду його придатності в українських умовах.

Апробація роботи. Результати дослідження, викладені в роботі, були оприлюднені на всеукраїнських науково-теоретичних конференціях "Українська періодика: історія і сучасність" (1993-1997 рр.), щорічних звітних науково-технічних конференціях професорсько-викладацького складу, наукових працівників і аспірантів Української академії друкарства (1994-1997 рр.), на 3-й Міжнародній науковій конференції "Проблеми української науково-технічної термінології" (20-23 вересня 1994 р., м. Львів), Міжнародній науковій конференції "Книга в соціокультурному просторі (досвід книговидання XIX-XX ст. і сучасні проблеми)" (3-5 травня 1995 р., м. Львів), міжнародних наукових конференціях "Мова і культура" (1995, 1996 рр., м. Київ), Міжнародній науковій конференції "Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики" (25-26 серпня 1995 р., м. Львів), Міжнародних філософсько-культурологічних читаннях "Діалог культур: Україна у світовому контексті" (25-26 квітня 1996 р., м. Львів), Тикторівських читаннях в Українській академії друкарства (11 червня 1996 р., м. Львів), на Всесвітньому конгресі студентів, у роботі секції "Істина і знання: проблеми масової комунікації" (8-16 березня 1997 р., м. Трондхейм, Норвегія).

Структура дисертації. Поставлена мета і завдання, а також загальна логіка дослідження зумовили зміст і структуру дисертації, яка складається зі вступу, трьох розділів (восьми підрозділів), висновків і списку літератури. Обсяг дисертації 173 сторінки. "Список літератури" містить 274 найменування друкованих видань, включаючи проаналізовану періодику Норвегії. В тексті дисертації наведено 2 таблиці загальним обсягом 2,5 сторінки та 8 рисунків, що займають 4 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, підкреслено новизну, теоретичне і практичне значення дисертації, сформульовано мету і завдання дослідження.

Перший розділ **“Розбудова національної ідентичності: паралелі між Україною та Норвегією”** присвячено розгляду культурних процесів України та Норвегії у сукупності новітніх інтелектуальних течій у філософській, політичній, економічній та інших науках, що беруть цілість національної спільноти за вихідний пункт своїх концептуальних побудов. У першому підрозділі **“Мова, національна ідея, культура, держава як складники поняття “національна ідентичність”** розгортається характеристика культури. Культура трактується не просто як зібрання певних духовних та матеріальних досягнень цивілізації, які потрібно опановувати, не як механічна сума знань чи практичних здобутків, а як серцевина життя спільноти та особи. Відкидається статична інтерпретація спільного національного життя, воно витлумачується динамічно. А саме, нація розглядається як чудова програма майбутнього, за відомою формулою Ж. Ренана. Зрозуміло, що у такому контексті національній ідеї відводиться роль головної консолідуючої сили нації в її самореалізації й самоствердженні у міжнародній спільноті. Національна ідея розглядається як така, що повинна мати вихід у практичну сферу й об'єднувати людей довкола спільного завдання - розбудови своєї держави. Єдина державна мова виступає при цьому символом і важливим атрибутом держави. Мова трактується як важливий культурно-історичний символ нації-держави, а національне минуле має зміст тільки в міру того, наскільки воно скероване до майбутнього. Таким чином, на основі філософських концепцій мови, національної ідеї, культури, держави виділяються формотворчі критерії поняття **“національна ідентичність”**.

Із таких позицій у другому підрозділі "Культурно-історичні процеси націєбудування" розглядаються культурні процеси України та Норвегії, показано, як дві нації заклали фундаменти національних будов і розпочали націєбудування з відродження мов.

На основі історичного екскурсу виділяються основні споріднені для двох націй етапи у розбудові національних ідентичностей і аналізуються з погляду їх можливого використання сьогодні. Так, відзначається, що і Норвегія, і Україна є націями, які впродовж кількох століть були під гнітом інших націй. Україна мала російського "старшого брата" впродовж трьохсот років, "старшим братом" Норвегії (термін норвезької історичної науки) протягом чотирьохсот років була Данія. Таке становище націй багато в чому визначило спільну програму майбутнього - із позицій домінованих народів вирости у самостійні національні ідентичності.

При розгляді історико-культурних процесів Норвегії та України враховується, що обидві нації йшли до державності, а не були націями-державами. Тому за основу береться твердження В. Куоко про пряму залежність процвітання нації від стану національної культури, яка "виховує", формує націю як таку, детермінуючи в кінцевому підсумку й її історичну долю.

Відзначається, що "золотий вік" норвезької та української історії став джерелом наснаги до збереження власних національних спільнот, витворення національних мов та створення національних держав. Обидві нації мали "золоті" епохи в своїй історії: для України - це доба Київської Русі, козацтва, для Норвегії - епоха вікінгів. "Золотий" вік, який у філософії трактується як "вища історична епоха" - епоха розквіту, - ліг в основу розбудови української та норвезької національних ідентичностей.

Показано мовні процеси в Україні та Норвегії. В обох націй селянство стало носієм національних мов, і через фольклор мовна традиція передавалася з покоління в покоління. Із ситуації, коли церква, школа, література були

носіями мов домінуючих культур, коли норвезькій та українській мовам було втавровано (відповідно) звання "штучного діалекту, що існує на папері" і клеймо "наречія Малоросійського", постає ситуація, де мови займають позиції повноправних і обслуговують усі сфери життя суспільства.

Розгляд норвезької та української культури в історичному аспекті яскраво засвідчує, що обидві нації виявили себе в історії насамперед націями культурними. Це означає, що вони не лише за будь-яких умов розвивали власні національні культури (а в окремі періоди розвиток національних культур був єдиним способом збереження націй), обидва народи - український і норвезький - спричинилися до витворення і розвитку відповідно цілої слов'янської та усієї скандинавської культур. Україна та Норвегія, витворивши унікальні та динамічні культури, разом з тим залишалися націями, слабо організованими політично. І це дало підстави зробити акценти на національні культури у розгляді будь-якого аспекту суспільного життя націй.

Окремі положення характеризують присутність в обох держав соціалістичного елемента: у Норвегії його було запроваджено на капіталістичну основу, в Україні він має статус залишкового механізму попередньої суспільної формації. Наявність соціалістичного елемента у суспільстві визначає подібні підходи до багатьох проблем суспільного життя.

Окреслені історичні паралелі, визначаючи споріднені етапи розвитку двох націй, все ж виразно свідчать про те, що маленька Норвегія є на сьогодні взірцем реалізованої ідеї національної ідентичності, в той час як Україна все ще залишається нацією, що повинна пройти шлях утвердження національної історії та культури.

Із розрізнених фактів, думок різних вчених, доводиться, що норвезько-українські культурні паралелі - не претензія на екзотичність, а природний феномен, який в умовах меркантильного ХХ ст. заслуговує на увагу хоча б тому, що його можна використати. У цілому робиться висновок: якщо

культури розвивалися за однаковими моделями, то можна припустити, що й у сфері масової комунікації, яка є складовою культури, ми можемо використати норвезькі моделі, унікальні у світовій практиці національної комунікації, в українському культурному просторі.

У другому розділі **“Засоби масової комунікації у культурному просторі норвезького суспільства”** викладаються основні положення про норвезькі ЗМК, про їх функціонування у норвезькій культурі та ефективне забезпечення норвезького суспільства комунікацією.

У першому підрозділі **“Система газет Норвегії та їх типологічна характеристика”** норвезькі газети розглядаються як важлива частина національної системи ЗМК. Так, могутність норвезьких газет як одного цілого є результатом ієрархічної природи газетної системи з чітким розподілом функцій між національними таблоїдами, місцевими щоденними і нещоденними газетами. Наводиться й аналізується відома парасолева модель, яка є візуальним відображенням газетної системи. Найважливішою характеристикою норвезьких газет визначено їх локальний характер і відображено у цьому принцип регіоналізму, який ліг в основу організації норвезького суспільства. Як важлива умова існування норвезьких газет розглядається схема газетних субсидій, мета якої запобігати зникненню газет, і в такий спосіб утримувати високий ступінь газетної конкуренції. Показана уся сукупність факторів, які посприяли тому, що невелика північна країна посідає перше місце у світі за випуском газет на одного мешканця.

Розгляду норвезького телерадіомовлення присвячено наступний підрозділ **“Державні та громадські засади норвезького радіо і телебачення”**. Тут, зокрема, зазначається, що держава тривалий час тримала монополію на телерадіомовлення. У цьому зв'язку розкривається ідея **“громадського інтересу”**, яка відображена у норвезькій системі телерадіомовлення і втілена у підході до функцій Норвезької телерадіомовної компанії (NRK). NRK історично відповідала стандартам, установленим культурними, освітніми та

політичними фундаціями, більше, ніж смакам публіки. Такий підхід означає, з одного боку, повну редакційну автономію - уряд не має права на цензуру, - а отже, забезпечується дистанція до держави, а з іншого боку, це означає дистанцію до ринку, що забезпечується через систему державної власності та систему фінансування (внески громадян, відсутність реклами). Розкриваються принципи, на яких було розбудовано норвезьке суспільство, - принципи універсальності, ігалітарності та гомогенності, і демонструється, як у такій організації телерадіомовлення втілено ці основоположні принципи норвезького суспільства.

Показано, як заснування другого телевізійного каналу TV 2 відображає прихід у норвезьку комунікаційну систему загальноєвропейської тенденції до комерціалізації з усіма відповідними наслідками. У цій унікальній країні, яка в силу свого нелегкого історичного шляху виробила ефективні механізми захисту національної культури, ця загальноєвропейська тенденція виражена лише у двох процесах, які мають місце у Норвегії. Це впровадження більш ліберальної, ринково-орієнтованої громадської політики, що дозволяє багатьом діячам оперувати на ринку, та запровадження рекламного бізнесу і в зв'язку з цим дерегулювання традиційних для цієї країни телерадіомовних ЗМК.

Завершальний підрозділ "Специфіка підготовки журналістів у Норвегії" містить специфічні підходи до підготовки фахівців національної індустрії комунікацій. Тут, зокрема, зазначається, що система навчальних закладів у Норвегії керується державними потребами при підготовці спеціалістів, фінансування навчання та науки теж здійснює держава. Тож головне завдання, яке ставиться, полягає у підготовці журналістів, котрі прислухаються до вимог і потреб дійсності і разом з тим виявляють достатньо зацікавленості та наполегливості, аби займатися журналістикою кваліфіковано. Далі викладаються основні прийоми вироблення у студентів необхідних професійних навичок у зв'язку з різними типами журналістики.

У цілому можна зробити висновок про те, що Норвегія як мала країна має дуже важливе завдання – розвиток національної ідеї. І ЗМК у цій країні відведено визначне місце у розвитку нації. ЗМК є частиною культури, в якій діють, і як засоби комунікації, вони оперують символами, що поділяються в межах цієї культури. Взявши за основу українсько-норвезькі культурно-історичні паралелі, маємо підстави запозичувати та “імплантувати” норвезький досвід у сфері масової комунікації в українське культурне середовище. Це дасть змогу створити в Україні таку систему ЗМК, яка стане невід’ємною частиною української культури й обслуговуватиме потреби українського суспільства в комунікації.

Третій розділ роботи має назву **“Участь засобів масової комунікації у культурних процесах: норвезький досвід і український контекст”**. Практичний досвід функціонування норвезьких ЗМК у культурному просторі норвезького суспільства дає підстави говорити про вироблені у цій країні специфічно норвезькі моделі комунікації. Саме тому теоретичні концепції норвезьких вчених, які лягли в основу норвезької комунікаційної системи, розглядаються у підрозділі **“Культивування цінностей засобами масової комунікації”**. Тут подано огляд проведених у Норвегії досліджень із соціалізації і культури, культивування та культурних індикаторів. Показано, як норвезьку культуру вивчають на макро- (суспільному) та мікро- (індивідуальному) рівнях, концептуалізуючи її як структуру і як процес. Як структуру її вивчають через систему ідей, вірувань і цінностей норвежців, як процес - культура виявляється у закономірностях поведінки та дії носіїв норвезької культури.

У норвезькому суспільстві всезагального добробуту в межах процесу соціалізації, ЗМК становлять один з найважливіших зв’язків між суспільною та індивідуальною культурою. Індивіди (грунтуючись кожен на своєму соціальному контексті) роблять сокровенними набір знань і цінностей, поділяючи їх і разом з тим відрізняючись ними. Тобто, таким чином, індивіди роблять сокровенною свою культуру.

Норвезьке суспільство має три основні посередники соціалізації: сім'ю і/чи родинні групи, групи рівних (за достатком) - в цьому плані Норвегія є відносно однорідною країною - і професійні групи. Як і більшість індустриальних та постіндустріальних суспільств, Норвегія налічує чимало великих організацій з більш або менш спеціалізованою діяльністю (професійні, громадські тощо), які виступають посередниками соціалізації. Як таке, норвезьке суспільство культивує одну з найважливіших груп посередників соціалізації - високорозвинену систему ЗМК.

Норвегія як невелика європейська держава з метою захисту своєї національної ідентичності та культури постійно виносить на порядок денний питання цінностей та можливості їх культивування. Саме тому норвезьку систему ЗМК характеризує орієнтація на культуру. Результати досліджень дають підстави припускати, що норвезькі ЗМК у сукупності, без сумніву, впливають на основні цінності, інтерновані індивідом (не лише на концепції про норвезьке суспільство та ставлення до нього).

У підрозділі "Конструювання національної системи комунікації як культурницька проблема" окреслюються деякі загальні підходи до творення національної системи ЗМК у конкретному культурному просторі.

Виділяються три основні принципи розбудови національної системи комунікації - принципи демократизму, націоналізму та патріотизму. Дотримуючись їх, ЗМК служать розвитку демократії у суспільстві, узгоджують національні інтереси зі зобов'язаннями щодо міжнародної спільноти та екстраполюють інтереси держави на кожну людину. Таким чином, ЗМК стають, з одного боку, виразниками інтересів держави, а з іншого - громадськості, а отже, вони є дійсно посередниками національної комунікації.

Такі положення є універсальними, оскільки однаковою мірою стосуються кожного конкретного засобу масової комунікації. Вони узгоджуються також із тлумаченням журналістики як "техніки конструювання

соціального консенсусу” (методом такого типу журналістики є “техніка максималізації аудиторії”).

Читацька/слухацька/глядацька аудиторія розглядається як національна ідентичність і як сукупність культурних ідентичностей. У кожній з них розпізнається людина з певним рівнем культури, інтелекту, з певними поглядами, життєвою позицією, а отже, зрозуміло, кому, яку і як посилати інформацію. Усвідомлення людини як носія культури розкриває нам її особистість всебічно, а отже, ЗМК, функціонуючи в межах тієї ж культури й оперуючи символами тієї ж культури, ведуть діалог з аудиторією.

Розгляд норвезько-українських паралелей у світлі загальноєвропейських тенденцій у комунікації свідчить про те, що обидві держави підпадають під ці тенденції. Відтак вузьконапрявлена орієнтація на норвезькі ЗМК насправді не є такою, а означає також орієнтацію на те, що відбувається із ЗМК у Європі, а вже запозичення норвезьких моделей аргументується спорідненістю норвезького та українського культурного клімату.

У висновках окреслено підсумки проведеного дослідження, викладено найважливіші наукові результати. Внаслідок проведеного дослідження можна зробити висновок, що в Україні, як і в Норвегії, культурницький аспект з його етнозахисною функцією завжди переважав над аспектом політичним. Саме тому в Україні ефективно спрацює культурницький підхід до масової комунікації.

Таким чином, підходячи до проблеми творення національної системи ЗМК, ми повинні насамперед врахувати реалії українського культурного середовища, а тоді звернутися за досвідом тих моделей комунікації, які були вивчені в аналогічних культурних і суспільних середовищах. Тоді ми будемо розбудовувати українську систему комунікації за універсальними моделями і робити це швидко й ефективно, орієнтуючись на близький нам досвід адаптації універсальних моделей у конкретному культурному просторі.

Дане дослідження - лише перший крок у вивченні досвіду адаптації універсальних моделей комунікації у культурних просторах європейських держав. Наступні дослідження у цьому напрямку дадуть змогу розкривати різні підходи до комунікації і запозичувати близькі для українського культурного середовища взірці. Такий позитивний досвід, безумовно, сприятиме розбудові власної національної комунікаційної моделі, завдяки якій Україна як суверенна держава почне спілкуватися зі світом універсальною мовою комунікації, демонструючи при цьому свою національну своєрідність.

Результати наукових досліджень дисертантки висвітлено у 18 публікаціях.

Основний зміст дисертації викладено в публікаціях:

- 1.«Записки НТШ»: міст між минулим і майбутнім // Поліграфія і видавнича справа. - Львів, 1993. - С. 7-10 (у співавторстві).
- 2.Наукове товариство імені Шевченка – “Українсько-руська академія наук” // Тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ: Пороги, 1994. – С. 54.
- 3.Мова у заснуванні національної ідентичності: історичні паралелі між Норвегією і Україною // Мова і культура: Зб. повід. та мат. - Київ, 1995. - С. 272-274.
- 4.Творення національної системи масової комунікації як суспільна і культурна проблема // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. - Львів, 1995. - Вип. 2. - С. 151-159.
- 5.Ідеали і дійсність (з досвіду підготовки журналістів у Норвегії) // Українська періодика: історія і сучасність. - Львів, 1995. - С.201-205.

6. Вплив неориторики на суспільний і культурний розвиток в епоху масових комунікацій // Зб. повід. та мат. звіт. наук.-техн. конф. проф.- виклад. складу і наук. прац. УАД. – Львів, 1995. - С. 157.

7. Книга і її місце в теорії масових комунікацій // Книга в соціокультурному просторі (досвід книговидання XIX-XX ст. і сучасні проблеми). – Львів: Вид. центр “Фенікс”, 1995. – С. 30-32.

8. Часопис «Новий час» у світлі сучасних підходів до засобів масової інформації // Поліграфія і видавнича справа. - Львів, 1996. - Вип. 31. - С.178-181 (у співавторстві).

9. Україна - Норвегія: від етнічної групи до нації через мову // Діалог культур: Україна у світовому контексті. - Львів, 1996. - С. 312-315.

10. Спільні риси та відмінності комунікаційних систем Західної Європи та США // Зб. повід. та мат. звіт. наук.-техн. конф. проф.- виклад. складу і наук. прац. УАД. – Львів, 1997. - С. 214.

11. До питання про суспільну роль засобів масової комунікації // Українська періодика: історія і сучасність. - Львів, 1997. - С. 151-154.

12. Вхідження ринкових стратегій у комунікацію: норвезький варіант (Можливості адаптації в Україні) // Реалії та перспективи українського книжкового ринку (Про інформаційний маркетинг. І не лише про нього...): Зб. ст. - Львів, 1997. - С. 98-108.

Савчук Вікторія Євгеніївна. Функціонування універсальних моделей комунікації у культурних просторах європейських держав (Можливості адаптації норвезького досвіду в Україні). - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.08. – Журналістика. - Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 1997.

Дисертація присвячена проблемі творення національних систем комунікації у культурних просторах Норвегії та України. Розглянуто паралелізм розвитку норвезької та української культур, функціонування ЗМК у норвезькому суспільстві, концепції норвезьких теоретиків про національну комунікацію та придатність цих концепцій для конструювання української комунікаційної моделі на засадах універсальності й націєбудування.

Ключові слова: національна ідентичність, універсальні моделі комунікації, культурницький підхід, національна система комунікації, культурна ідентичність, парасолева модель, громадський інтерес, дерегулювання ЗМК, культивування цінностей.

Savchuk Victoria Yevheniyivna. Functioning of the universal communication models in the cultural space of European nations (Possibility to adapt Norwegian experience in Ukraine). - Manuscript.

Dissertation for awarding Candidate Degree in Philology. Speciality 10.01.08 – Journalism. - Kyiv National University named after Taras Shevchenko, The Institute of Journalism. Kyiv, 1997.

Dissertation is devoted to the problem of creating media-systems in the cultural space of Norway and Ukraine. Studied parallelism in Norwegian-Ukrainian cultural development, media functioning in Norwegian society, concepts of Norwegian theorists on national communication and the possibility of its application in the construction of Ukrainian communication model on the principles of universality and nationbuilding.

Key words: national identity, universal communication models, cultural approach, national media-system, cultural identity, umbrella model, public interest, deregulation of media, cultivation of values.

Savchuk Viktoria Yevheniyivna. Fungereing av universell kommunikasjon modeller på kulturell rommet av europeisk nasjonaliteter (Noen mulighet for tilpasning av norsk erfaring for bruk i Ukraina). - Manuskript.

Dissertasjonen for doktorgrad i filologi. Spesialitetet 10.01.08 – Journalistikk. - Nasjonal Universitetet i Kyiv oppkalle etter Taras Shevchenko. Instituttet på Journalistikk. Kyiv, 1997.

Dissertasjonen er engasjert av problemet i mediesystemet kreasjonen på kulturell rommet i Norge og Ukraina. Trekte en parallel mellom norsk-ukrainsk kultur utvikling, studerte media fungering på norsk samfunnet, teoretisk prinsipper av norsk teoretiker om nasjonal kommunikasjonen og deres bruk mulighet for konstruksjonen av ukrainsk modell på universell og nasjonbygning prinsipper.

Nøkkel ordene: nasjonal identitetet, universell kommunikasjon modeller, kulturell betraktningmåte, nasjonal mediesystemet, kulturell identitetet, paraplymodell, offentlig interesse, deregulering av media, kultivering av verdi.

431811

AB 39.512
AB 39.512

ВКП "ВМС"
Віддруковано на різнографі. Тираж прим.
Наша адреса: м. Львів, вул. Липова Алея, 9, тел.: 42-10-41